

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG - cele, realizacja i konsekwencje

Inż. Katarzyna Banaszak
RZGW Gliwice

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Dyrektywa Rady (91/676/EWG) z dnia 12 grudnia 1991r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (tzw. Dyrektywa Azotanowa)

Cel:

„zmniejszenie zanieczyszczenia wody spowodowanego lub wywołanego przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Działania niezbędne do osiągnięcia wytyczonych celów:

- ❑ transpozycja zapisów dyrektywy do prawa krajowego
- ❑ opracowanie zbioru zasad dobrej praktyki rolniczej
- ❑ wyznaczenie wód zanieczyszczonych bądź zagrożonych zanieczyszczeniem oraz obszarów szczególnie narażonych
- ❑ opracowanie i realizacja programów działań
- ❑ opracowanie i wprowadzenie programów monitorowania
- ❑ sprawozdawczość z postępu wdrażania dyrektywy

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Polskie akty prawne transponujące zapisy Dyrektywy Azotanowej

- ❑ Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r.
(Dz. U. z 2005 r., Nr 239, poz. 2019 ze zm.)
- ❑ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2002 r., Nr 241, poz. 2093)
- ❑ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003 r., Nr 4, poz. 44)
- ❑ Ustawa o nawozach i nawożeniu z dnia 10 lipca 2007 r.
(Dz. U. z 2007 r., Nr 147, poz. 1033 ze zm.)
- ❑ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. z 2001 r., Nr 60, poz. 616)
- ❑ Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej z 2002 r., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Podstawę wyznaczenia wód wrażliwych oraz obszarów szczególnie narażonych (OSN) na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych, stanowi zawartość azotanów (pochodzenia rolniczego) w wodach, w stężeniach:

- powyżej 50 mg NO_3 / dm³- dla wód zanieczyszczonych
- od 40 do 50 mg NO_3 / dm³ i wykazywanie tendencji wzrostowej- dla wód zagrożonych

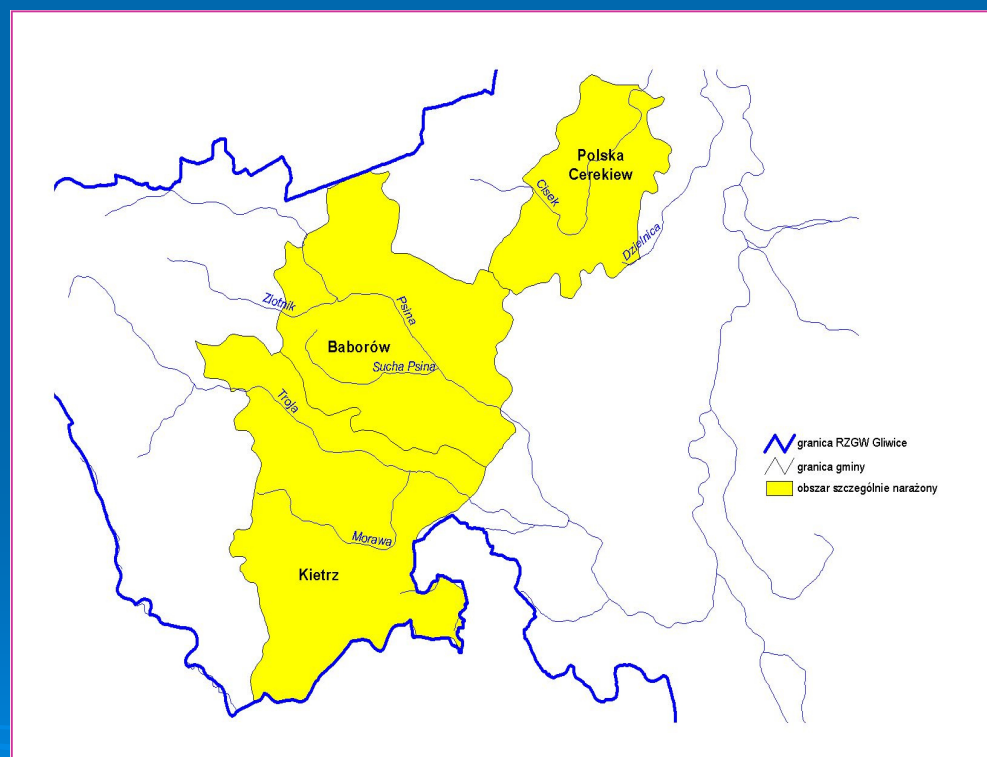
lub wody te wykazują eutrofizację/ tendencję do eutrofizacji, którą skutecznie można zwalczać przez zmniejszenie dawek dostarczanego azotu.

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Na terenie RZGW Gliwice w 2003 r. wyznaczono jeden obszar szczególnie narażony o powierzchni 317,14 km² w obrębie:

- ❑ Zbiornika wód podziemnych Nr 332 Subniecka Kędzierzyńsko – Głubczycka w granicach gminy Polska Cerekiew
- ❑ Wód podziemnych użytkowego poziomu wodonośnego w granicach gmin Baborów i Kietrz

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Przekroczenia zawartości azotanów w wodach podziemnych

Zawartości azotanów w punktach monitoringowych na przestrzeni lat 1993-2002:

■ punkt badawczy Boguchwałów - zawartość NO_3 kształtowała się na poziomie ponad 60 mg/dm^3 , max zawartość- $138,9 \text{ mg NO}_3/\text{dm}^3$ wystąpiła w 1993 r.;

■ punkt badawczy Polska Cerekiew - max zawartości NO_3 w wodach podziemnych wystąpiła w 1996 r.- $282,32 \text{ mg NO}_3/\text{dm}^3$;

W kolejnych latach stęż. NO_3 utrzymywały się na bardzo wysokim poziomie, rzędu ponad $100 \text{ mg NO}_3/\text{dm}^3$ (1997 – $153,68 \text{ mg NO}_3/\text{dm}^3$; 2000 – $157,66 \text{ mg NO}_3/\text{dm}^3$).

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Rozporządzenie Nr 2/2003 Dyrektora RZGW w Gliwicach
z dnia 23 grudnia 2003 r. w sprawie określenia wód podziemnych
wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych
oraz obszarów szczególnie na nie narażonych

Opublikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego
z dnia 31.12.2003 r. Nr 111, poz. 2344.

Rozporządzenie Nr 4/2004 Dyrektora RZGW w Gliwicach
z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia programu działań
mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych

Opublikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego
z dnia 14.05.2004 r. Nr 32, poz. 985.

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Zadania dla użytkowników gospodarstw rolnych zawarte w Programie działań

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

1. Ograniczenia okresów stosowania nawozów.
2. Dawki i sposoby nawożenia.
3. Nawożenie na zboczach.
4. Przechowywanie nawozów.
5. Nawożenie w pobliżu cieków i zbiorników wodnych.
6. Właściwe użytkowanie gruntów i organizacja produkcji.
7. Bilanse składników mineralnych i plany nawozowe.

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Zadania pozostałych instytucji uczestniczących w Programie działań

1. Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Łosiu- szkolenia i doradztwo dla rolników.
2. Wójt Gminy Polska Cerekiew, Burmistrz Miasta i Gminy Baborów, Burmistrz Miasta i Gminy Kietrz- kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń, ewidencja gospodarstw rolnych.
3. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Opolu- monitoring wód powierzchniowych i podziemnych.
4. Państwowy Instytut Geologiczny we Wrocławiu- monitoring wód podziemnych.
5. Wojewódzka Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Opolu- badania wód powierzchniowych i podziemnych ujmowanych do celów komunalnych.
6. Stacja Chemiczno-Rolnicza, Oddz. w Opolu- badanie gleb i wód gruntowych.
7. Marszałek Województwa Opolskiego, Starosta powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego, Starosta powiatu głubczyckiego, Wójt Gminy Polska Cerekiew, Burmistrz Miasta i Gminy Baborów, Burmistrz Miasta i Gminy Kietrz, organizacje rolnicze - działania wspomagające (pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych, opracowywaniu i uzgadnianiu dokumentacji związanej z budową urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych, wsparcie organizacyjne szkoleń dla rolników).

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Sposoby informowania stron zainteresowanych wprowadzanym programem działań na obszarze wyznaczonym przez RZGW Gliwice:

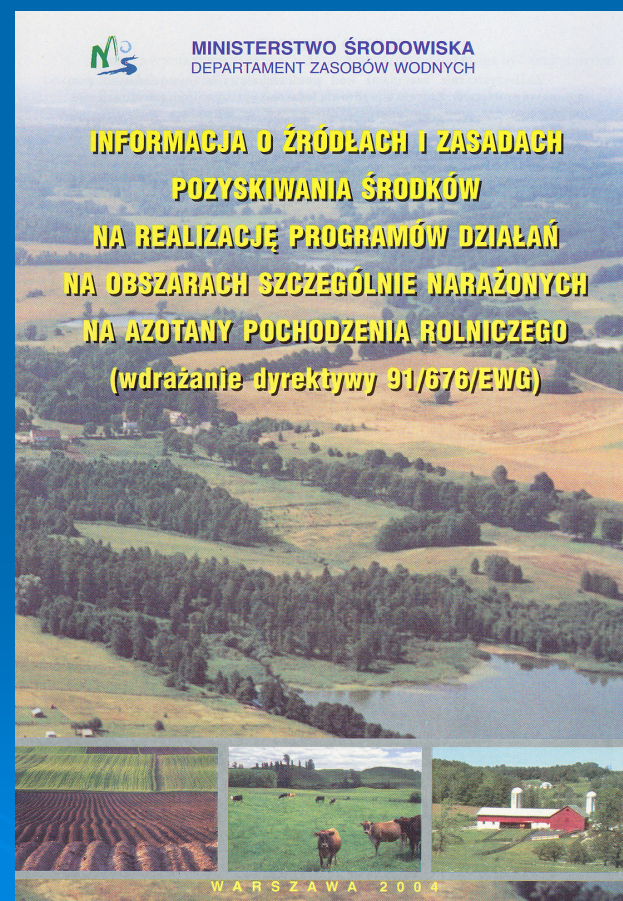
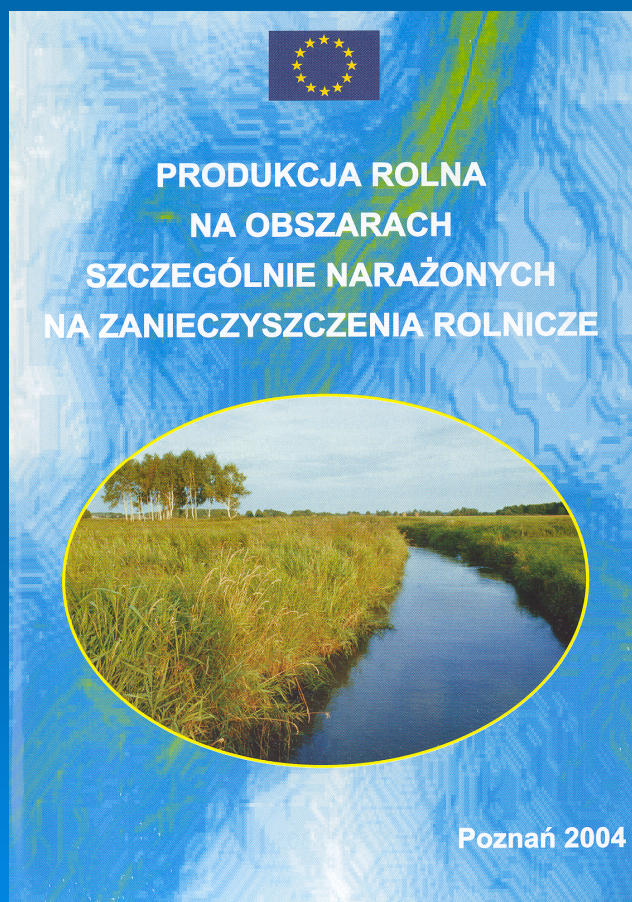
- ❑ Organizacja spotkań w wyznaczonych gminach, dla przedstawienia i omówienia konsekwencji wprowadzenia programu działań oraz dla uzyskania akceptacji społeczności lokalnej i przedstawicieli organizacji rolniczych,
- ❑ Udział urzędów gminnych w informowaniu głównych użytkowników gospodarstw rolnych oraz właściwych instytucji (korespondencja, wyłożenie programu w siedzibach urzędów, ustne informowanie),
- ❑ Zamieszczenie programu działań na stronie internetowej RZGW,
- ❑ Opracowanie, wydanie i rozpowszechnienie przez RZGW 2000 szt. broszury informacyjnej o wyznaczeniu obszaru narażonego oraz o wprowadzeniu programu działań wraz z głównymi jego założeniami.

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

- Rozpowszechnienie materiałów opracowanych na szczeblu krajowym dla wsparcia wdrażania Dyrektywy Azotanowej (2 900 szt.)

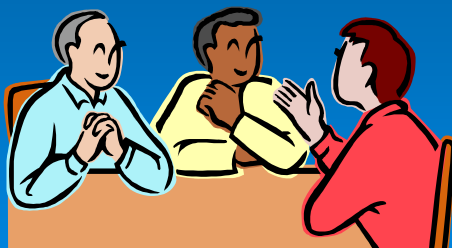

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Dotychczasowy przebieg realizacji Programu działań na OSN
wyznaczonym przez RZGW Gliwice

- ❑ Przeprowadzenie ankietyzacji 25 % gospodarstw rolnych na OSN o pow. powyżej 1 ha
- ❑ Zorganizowanie przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Łosiu 38 szkoleń dla rolników w ciągu trzech lat realizacji programu (przeszkolono łącznie 883 osoby)
- ❑ Ciągłe informowanie i pomoc dla rolników ze strony pracowników Urzędów Gmin oraz doradców rolniczych
- ❑ Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych, podziemnych i gleb

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Problemy napotkane w trakcie wdrażania Dyrektywy Azotanowej

- ❑ Trudności z akceptacją przez społeczności lokalne wyznaczenia wód wrażliwych i obszaru narażonego w ich miejscu zamieszkania
 - ❑ Problemy finansowe oraz kadrowe instytucji zaangażowanych w realizację Programu działań
 - ❑ Problemy finansowe rolników
 - ❑ Niepełna realizacja założeń programowych
- ❑ Problemy rolników z uzyskiwaniem płatności rolnośrodowiskowych z PROW
- ❑ Małe zagęszczenie punktów monitoringu wód podziemnych dla uzyskania informacji o jakości wód

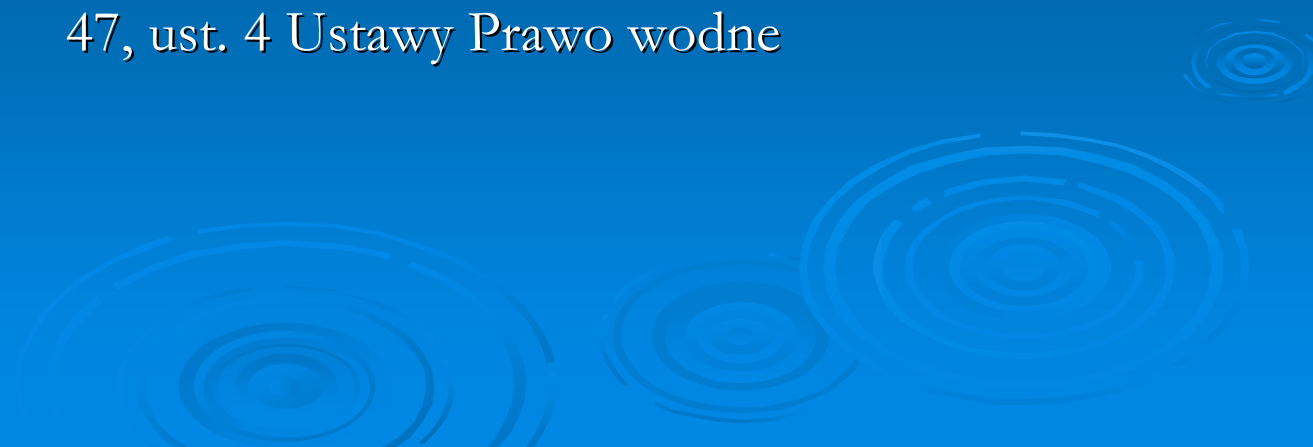

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

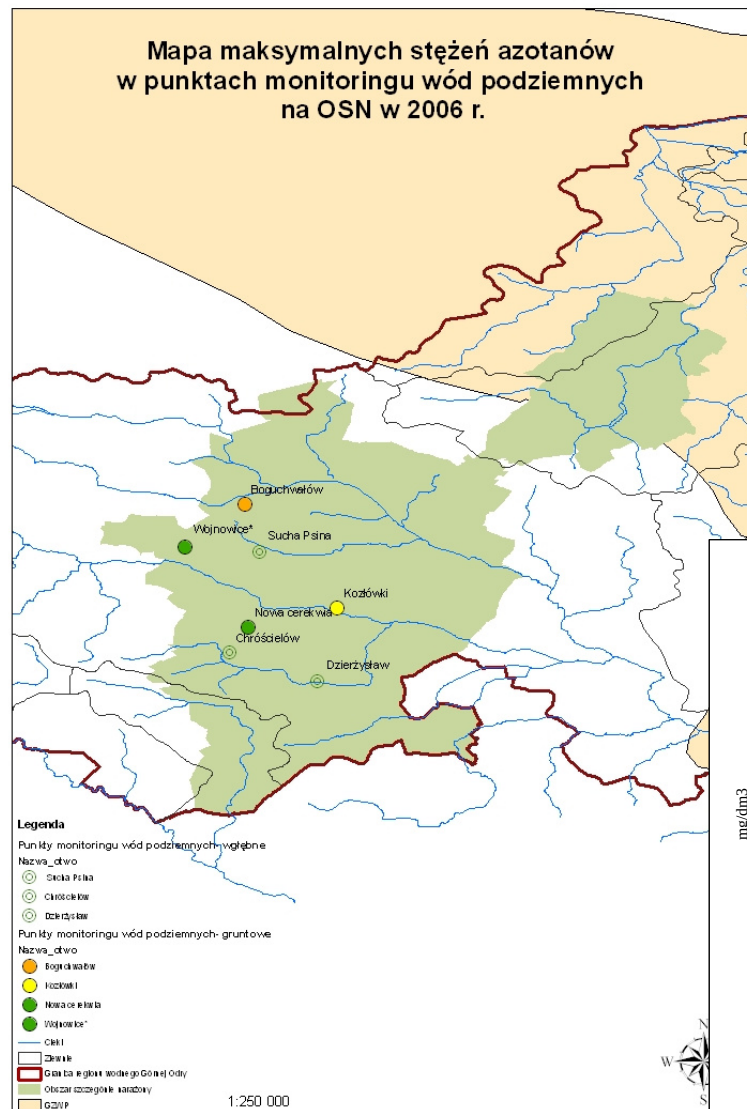

Na podstawie zapisów „Wykazu zadań i działań dla procesu planowania gospodarowania wodami zgodnie z wymaganiami RDW w Polsce w latach 2006 – 2010” w 2007 r. przeprowadzono przegląd wykazu wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych

„Wody i obszary ... poddaje się co 4 lata weryfikacji w celu uwzględnienia zmian czynników nieprzewidzianych podczas ich wyznaczania.” – art. 47, ust. 4 Ustawy Prawo wodne

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Wyjaśnienie oznaczeń kolorystycznych wykorzystanych dla określenia stęż. NO₃ w wodach podziemnych:

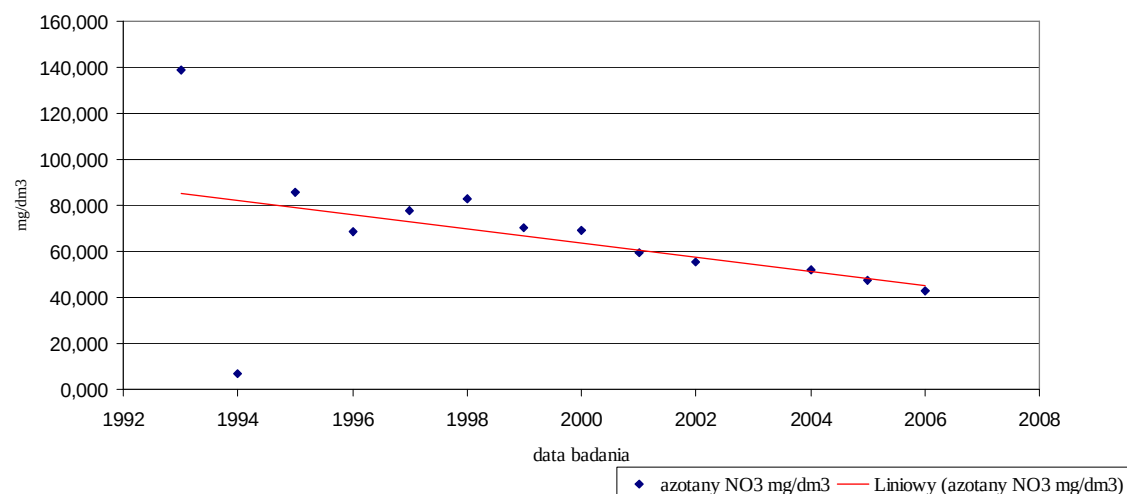
kolor zielony – stężenie azotanów w zakresie 0 – 24 mg NO₃/dm³

kolor żółty – stężenie azotanów w zakresie 25 – 39 mg NO₃/dm³

kolor pomarańczowy - stężenie azotanów w zakresie

40 – 50 mg NO₃/dm³

Stężenia azotanów w punkcie badawczym nr 622 BOGUCHWAŁÓW

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Analiza sytuacji w OSN wyznaczonym w 2003 r. przeprowadzona w 2007 r.

Analiza wyników monitoringowych wód podziemnych w obszarze szczególnie narażonym na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych w województwie opolskim, nie pozwoliła stwierdzić podstaw do kontynuacji programów działań naprawczych w celu ograniczenia oddziaływania rolniczych źródeł zanieczyszczeń na wody podziemne:

- występujący sukcesywny trend spadkowy zawartości azotanów w ppk Boguchwałów
- wykonanie w ostatnich latach dodatkowych ppk monitoringu wód podziemnych, wskazuje na brak zanieczyszczenia tych wód.

Fakt wykluczenia ppk Polska Cerekiew z sieci monitoringu wód podziemnych, stanowiącego jedną z podstaw wyznaczenia obszarów w poprzednim okresie, z powodu na oddziaływanie pobliskich, punktowych źródeł zanieczyszczeń (zanieczyszczenia komunalne) świadczy o wysokim uzależnieniu decyzji wyznaczających wody wrażliwe od:

- kształtu monitoringu, zwłaszcza wód podziemnych
- zbyt niskiego zagęszczenia ppk tej sieci.

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

**Konsekwencje finansowe wyznaczenia OSN w 2003 r.
i wdrażania programu działań w okresie maj 2004 – kwiecień 2008 r.**

Planowany koszt wdrożenia programu wg Rozporządzenia Dyrektora RZGW
Gliwice Nr 4/2004 –
16 222 000 PLN (w tym 15 000 000 to zadania inwestycyjne)

Oszacowanie rzeczywistych kosztów wdrożenia w/w programu na OSN –
ŁĄCZNIE – 3 525 781,07 PLN (21,7 % kosztów planowanych):

w tym:

- 3 257 327,07 PLN - zadania inwestycyjne w gospodarstwach (płyty, zbiorniki)
- 148 490 PLN – doradztwo, szkolenia, kontrola gospodarstw rolnych
- 119 964 PLN – monitoring wód powierzchniowych, podziemnych, wód glebowych

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Przyczyna zróżnicowania środków planowanych,
a oszacowanych rzeczywistych kosztów wdrożenia programu działań na OSN
– nie zapewnienie środków finansowych na realizację programu działań

WNIOSKI:

1. Powodzenie realizacji działań w ramach programów działań (na OSN, w programie wodno- środowiskowym) uzależnione będzie od dostępności źródeł finansowania i sytuacji ekonomicznej odpowiedzialnych podmiotów (w rozsądnym zakresie);
2. W następstwie wprowadzanych działań dla osiągnięcia celów środowiskowych przez części wód, nieodzowne jest ponoszenie kosztów przez użytkowników, generujące nierzadko konieczność zmiany formy działalności bądź jej zaprzestania.
3. Planowanie działań powinno być wykonywane na solidnych podstawach merytorycznych.

Wdrażanie Dyrektywy Rady 91/676/EWG

Dziękuję za uwagę